

Fatma YAŞAR EKİCİ¹

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK
TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ²**

Özet

Bu araştırma, öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını bazı değişkenlere göre incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma örneklemini, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde pedagojik formasyon programında öğrenim görmekte olan toplam 135 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve Karaman-Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda görülmüştür ki; öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları yaş, medeni durum, mezun olunan üniversite türü, çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim alıp almama durumu, Türkiye'nin çocuk hakları konusunda duyarlı olup olmamasına dair algıları, çocukken kendi çocuk haklarına uygun davranılıp davranılmadığına dair algıları ve öğretmenlerin çocuk haklarına uygun davranıp davranmadığına göre farklılaşmamakta; cinsiyet, öğretmenlik mesleğini tercih nedeni, mezun olunan lisans programına göre ise farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayı, Çocuk Hakları, Çocuk Haklarına Yönelik Tutum.

**EXAMINING PROSPECTIVE TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS
CHILD RIGHTS IN TERMS OF SOME VARIABLES**

Abstract

The purpose of this research is to examine prospective teachers' attitudes towards child rights in terms of some variables. The sample of the study is consisted of 135

¹ Yrd.Doç.Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, Fatma.ekici@izu.edu.tr

² Bu makale, Kocaeli Üniversitesi'nde düzenlenen 23. Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (4-6 Eylül 2014)'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

prospective teachers who study in pedagogical formation program at İstanbul Sabahattin Zaim University. The research was conducted in the “İlişkisel Tarama” model. The tool that are used for data collection were “Personal Information Form” that is developed by the researcher and “Child Rights Attitude Scale” that was developed by Karaman- Kepenekçi (2006). At the end of the research, it was founded that the attitudes of prospective teachers towards child rights did not differ significantly in terms of age, marital status, type of university that are graduated, state of having any training on child rights, perception of the prospective teachers about Turkey’s sensitivity on child rights, perception of the prospective teachers that whether people behaved properly on their child rights when they were child, perception of the prospective teachers that whether teachers behave properly on child rights. But, the attitudes of prospective teachers towards child rights showed a significant difference in terms of gender, the reason for choosing teaching profession, the degree program that are graduated.

Key Words: Prospective Teacher, Child Rights, Attitudes Towards Child Rights.

GİRİŞ

Çocuk hakları, dünya çocuklarının refah ve mutluluk içinde yaşamaları, istismar ve ihmallerden arınmış bir hayat sürmeleri ve olması gerektiği gibi sadece çocukluklarını yaşamaları için oluşturulmuş bir haklar dizisidir (Erbay, 2010: 167). Çocuk haklarını; kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu, eğitim, sağlık, barınma; fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi haklarının toplamı olarak tanımlamak da mümkündür (Antakyalıoğlu ve Kumcu, 2010: 35).

Çocuk hakları hareketi, çocuğun bir nesne/veya hiç kimse olmama durumunu sorgulayan ve salt çocuk sayıldıkları için birçok haktan yoksun bırakılmalarına tepki duyan bir yaklaşımdan doğmuştur. (Atılğan ve Atılğan,2009: 16).

Çocuk hakları, çocukların zihinsel, bedensel, sosyal, duygusal ve ahlaki bakımlardan bağımsız bir şekilde gelişebilmesi için, hukuk kuralları ile korunan durumlarıdır. Bu haklar insan haklarından ayrı değil, aksine onun bir parçasıdır (Akyüz, 2000: 4).

Çocuk hakları genelde çocuğun yaşamasına, gelişmesine, korunmasına ve katılımına ilişkin öğeleri içermektedir. Başta gelen ve en büyük hak sayılan yaşama hakkı, yeterli yaşam standartları ve sağlık hizmetlerinden en iyi biçimde özgürce yararlanmayı öngörür. Çocuğun gelişmesine ilişkin haklar arasında ise eğitim, bilgilendirme, oyun, boş zaman ve kültürel etkinliklere katılma hakları ile birlikte düşünce, din ve vicdan özgürlükleri yer alır. Korunma hakkı, buraya kadar sayılan hakların hepsinin korunmasını ifade eder. Düşünceleri serbestçe belirtme ve kendisini ilgilendiren konularda söz ve karar sahibi olmanın yanı sıra, en geniş anlamda toplumda etkin bir rol oynama ise katılım hakları arasında yer almaktadır (Polat, 1997: 75). Katılım hakları, çocuğun ailede ve toplumda aktif bir rol kazanmasını sağlamaya yönelik haklar olarak da ifade edilmektedir (Uçuş, 2009: 32).

Çocuk hakları, insan haklarının ve anayasal temel hakların 18 yaşından küçük çocuklara da tanınmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu kavram 1989’da Birleşmiş Milletlerce benimsenmiş ve 1994’te Türkiye Cumhuriyeti tarafından da onaylanmış olan Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi’yle hukuk yazınına girmiştir (Güriz, 1992: 130).

Toplumların, çocuğun korunmasını bir değer olarak kabul etmesi uzun bir sürecin ürünüdür. Çocuk olgusuna yeni yaklaşımlarla bakmak, çocuk sorunlarını uluslararası ve ulusal düzeylerde yeni ilke ve standartlara göre değerlendirip çözüm yolları üretmek bir zorunluluktur. Çocuk hakları sözleşmesi, çocuk refahı alanında çocukların yaşatılması, korunması ve geliştirilmesi açılarından yeni yaklaşım, ilke ve standartlar getirmiştir (Cılga, 1999: 506).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, daha önceki yaklaşımların aksine, tek tek her çocuğun içinde bulunduğu durumun geliştirilmesi, toplumun aktif ve sorumlu bir üyesi durumuna gelebilmesi için ayrılan kaynaklardan yararlanma hakkına sahip olması fikrine dayanır (UNICEF, 1998: 51). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme; insan hakları ilke ve standartlarının çocuklar açısından geliştirildiği bir sözleşmedir. Sözleşme; çocukların insan hakları yasasıdır. Çocukların ve gençlerin her yönden nitelikli ve bilinçli insanlar olarak yetiştirilmesine, toplumun ve insanlığın mutluluğu ve geleceğini korunmasına dönük bir yatırımdır (Cılga, 2001: 17).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni önemli kılan birçok neden vardır. Bunların başında, dünya çocuklarının ortaya koyduğu toplumsal görünüm gelmektedir. Bugün dünya çocuklarının uluslararası düzeyde ortaya çıkan yoksunlukları içler acısı, bunun sonuçları ise daha da korkunçtur. Kuşkusuz tüm bunlar çocukların çeşitli şekillerde istismar edilmelerinden kaynaklanmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi de her türlü istismarı yasaklamıştır (Doğan, 2001:283–284).

Çocuk hakları konusunda ilk yasal düzenlemeler İngiltere'de işçi çocuklar için yapılmıştır. Madencilik gelişmesiyle ucuz işçi sıkıntısı, çocukların çalıştırılmasıyla aşılmaya çalışılmıştır. Ancak zor çalışma şartları altında çocuklar ezilmekteydi. Bu nedenle 1831 yılında İngiliz Parlamentosu çıkardığı bir yasa ile 9-21 yaşları arasındaki çocuk ve gençlerin gece çalıştırılmalarını yasaklamıştır. 1842 yılında çıkarılan bir yasa ile kadınların ve 10 yaş altındaki çocukların maden ocaklarında çalıştırılmaları yasaklanmıştır (İnan, 1979: 94). Denilebilir ki, çocuk haklarına karşı duyarlılık ilk kez Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Çocuk haklarının uluslararası alandaki evriminin ise uzun bir geçmişi vardır (Talas, 1979:19).

Çocukların korunması ile ilgili uluslararası alanda bir örgüt kurulması fikri ilk olarak 1894 yılında ortaya çıkmış; bu düşünceye ilgi gösteren bazı Avrupa devletlerinden temsilciler Paris'te özel bir toplantı yapmışlardır. Çocuk ve annelerin korunması hususunda uluslararası bir merkez kurulması yolunda ilk resmi girişim de 1912 yılında İsviçre'de gerçekleşmiş ve bu çalışmalar I. Dünya Savaşı'nın çıkmasına kadar sürmüştür (Topuzoğlu, 2004:16).

Kimi dönemde çocuk haklarına ilişkin çabalar hız kazanırken, kimi dönemlerde bu konu gündemden düşmüştür. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin oluşturulma, imzalanma ve Türkiye'nin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni kabul etme sürecinde gelişen kimi olaylar şöyledir (Akyüz, 2001:8-9):

- Uluslararası Yardım Birliği ve Uluslararası Kadınlar Meclisi'nin çabalarıyla Milletler Cemiyeti 26 Eylül 1924 yılında Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi'ni imzalamıştır.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Beyannamesi, 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilmiştir. Ancak, bu sözleşmeler kabul eden devletlere yaptırımı olmayan genel ilkeler niteliğinde kalmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde bir tasarı oluşturulmuş ve 2 Eylül 1990'da Çocuk Hakları Sözleşmesi olarak uluslararası hukukta yürürlüğe girmiştir.

- 28 Ocak 1990 tarihinde imzaya açılan sözleşme, aynı gün 61 ülke tarafından imzalanmıştır. 2 Eylül 1990'da 20 ülke tarafından onaylanarak uluslararası bir yasa gücü ile yürürlüğe girmiştir.
- 14 Şubat 1990 tarihinde Türkiye tarafından imzalanan ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda onaylanan sözleşme, 9 Aralık 1994 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi 27 Ocak 1995 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak uygulanmaya başlanmıştır.

Çocuk haklarının sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi için ulusal vizyon, strateji ve hedeflerin belirlenmesi, ilke ve politikaların açıkça tanımlanması, eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve başarı için standartların koyulması, kaynakların harekete geçirilmesi, kamuoyu duyarlılığının artırılması ve etkili bir denetim mekanizmasının kurulması gerekmektedir. Çünkü çocuk hakları, gerçek demokrasinin işlerlik kazanması için de zorunludur (Kop ve Tuncel, 2010: 4).

Çocukların en önemli haklarından biri de eğitim hakkıdır. Çocuğun, doğumla birlikte içine doğduğu ailede başlayan eğitim süreci okulda devam eder. Bu süreçte ise çocuğun eğitiminde başrol oyuncusu, öğretmendir. Öğretmen, araştırmalar sonucu geliştirilen devletin eğitim politikalarını ortaya koyan, uygulama sonuçları ile bu politikayı etkileyen, eğitimde uzmanlık çalışmalarından ve araştırmalarından yararlanan, ancak aynı zamanda bu çalışmalara problem sağlayan önemli bir kişidir (Sünbül, 2002: 243-278). Dolayısıyla devletin çocukların haklarını koruma ile ilgili politika ve kararlarını uygulamaya koymada ön planda olan yine öğretmendir.

Öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin tutumları, onların çocuklara karşı davranış ve algılarının da önemli bir belirleyicisidir. Çocuk hakları konusunda bilinçli ve duyarlı bir öğretmen, eğitim ve öğretimde çocuğa bir birey olarak ve yaşının getirdiği özelliklere uygun şekilde davranmanın gerekliliğini bilir. Bu da öğrencileriyle kurduğu ilişkide sınırlarını belirlemede, görev ve sorumluluklarını yerine getirmede ona bir yol haritası olacaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının; yaş, cinsiyet, medeni durum, mezun olunan lisans programı, mezun olunan üniversite türü, daha önce çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim alıp almama durumu, çocukken kendi çocuk haklarına uygun davranılıp davranılmamasıyla ilgili algıları, öğretmenlerin çocuk haklarına uygun davranıp davranmadıklarına ilişkin algıları ve Türkiye'nin çocuk hakları konusunda duyarlı olup olmadığına ilişkin algılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ilişkisel tarama modeli kullanılarak incelenmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2005).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilindeki lisans mezunu öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise evrenden seçilen; İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde pedagojik formasyon programında öğrenim görmekte olan lisans mezunu toplam 135 öğretmen adayı oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde pedagojik formasyon eğitimine devam eden öğretmen adaylarına Karaman-Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından dağıtılmış ve katılımcılar tarafından doldurulduktan sonra toplanmıştır. Tüm ölçek ve formlar gözden geçirilmiş ve doldurulmamış olanlar çıkarıldıktan sonra toplam 135 ölçek ve form veri olarak değerlendirmeye alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen 'Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği' ve araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu' veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği: Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen 'Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği' 5'li likert formunda hazırlanmış olup, içeriğinde çocukların yaşamsal, gelişimsel, korunma ve katılım haklarına ilişkin 22 madde bulunmaktadır. Bu ifadeler için "Tamamen Katılıyorum"(5), "Katılıyorum"(4), "Kararsızım"(3), "Katılmıyorum"(2) ve "Tamamen Katılmıyorum"(1) tepki seçenekleri bulunmakta ve puanlanmaktadır. Ölçekteki ifadelerin 19'u olumlu, 3'ü olumsuzdur. Olumsuz ifadeler (2., 14. ve 15. maddeler) verilen tepkiler ters puanlanmakta ve Puanlama sonucunda ölçekten alınacak en düşük puan 22 ve en yüksek puan ise 110'dur. Karaman Kepenekçi (2006) ölçeğin geçerliğine ve güvenilirliğine ilişkin yaptığı çalışma sonucunda, ölçeğin tek faktörlü olduğunu, ölçekteki maddelerin madde toplam korelasyon katsayılarının.32 ile.61 arasında değiştiğini, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının .85, yarı test güvenilirlik katsayısının ise .77 olarak belirlendiğini ifade etmiştir (Karaman Kepenekçi, Baydık, 2009: 339).

Kişisel Bilgi Formu: Öğretmen adaylarının yaş, cinsiyet, medeni durum, mezun olunan lisans programı, mezun olunan üniversite türü, daha önce çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim alıp almama durumu, çocukken kendi çocuk haklarına uygun davranılıp davranılmamasıyla ilgili algıları, öğretmenlerin çocuk haklarına uygun davranıp davranmadıklarına ilişkin algıları ve Türkiye'nin çocuk hakları konusunda duyarlı olup olmadığına ilişkin algılarına ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Verilerin Analizi:

Karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeline dayanan bu araştırmada, öğretmen adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanların; cinsiyete, medeni durumuna, mezun olunan üniversite türü ve çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Mann Whitney-U testi; yaş, öğretmenlik mesleğini tercih nedeni ve mezun olunan lisans programına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Kruskal Wallis H Testi; Türkiye'nin çocuk hakları konusunda duyarlı olup olmamasına dair algı, çocukken kendi çocuk haklarına uygun davranılıp davranılmadığına dair algı ve öğretmenlerin çocuk haklarına uygun davranıp davranmadığına dair algı durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Bağımsız Grup T Testi kullanılarak veri analizi yapılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 18.0 programı kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR

Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının; yaş, cinsiyet, medeni durum, mezun olunan lisans programı, mezun olunan üniversite türü, daha önce çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim alıp almama durumu, çocukken kendi çocuk haklarına uygun davranılıp davranılmamasıyla ilgili algıları, öğretmenlerin çocuk haklarına uygun davranıp davranmadıklarına ilişkin algıları ve Türkiye'nin çocuk hakları konusunda duyarlı olup olmadığına ilişkin algılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Cinsiyete, Medeni Durumuna, Mezun Olunan Üniversite Türü ve Çocuk Haklarıyla İlgili Herhangi Bir Eğitim Alıp Almama Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	Sıra Ort.	Sıra Topl.	Z	U	p
Cinsiyet	Kız	109	68,93	7513,00			
	Erkek	21	47,71	1002,00	-2,368	771,000	,018*
	Toplam	130					
Medeni Durum	Evli	26	57,44	1493,50			
	Bekar	102	66,30	6762,50	-1,089	1142,50	,276
	Toplam	128					
Mezun Olunan Üniversite Türü	Özel	26	71,06	1847,50			
	Devlet	105	64,75	6798,50			
	Toplam	131			-,760	1233,50	,447
Çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	Evet	22	55,45	1220,00			
	Hayır	112	69,87	7825,00			
	Toplam	134			-1,595	967,000	,111

Tablo 1’den de anlaşılacağı üzere, öğretmen adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği’nden almış oldukları puanların, cinsiyete, medeni durumuna, mezun olunan üniversite türü ve çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, medeni durum ($U=1142,50$; $p>,05$), mezun olunan üniversite türü ($U=1133,50$; $p>,05$), çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim alıp almama durumu ($U=967,000$; $p>,05$) değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamışken; cinsiyet ($U=771,000$; $p<,05$) değişkenine göre gruplar arasında cinsiyeti kız olan öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği’nden Aldıkları Puanların Türkiye’nin Çocuk Hakları Konusunda Duyarlı Olup Olmamasına Dair Algı, Çocukken Kendi Çocuk Haklarına Uygun Davranılıp Davranılmadığına Dair Algı Ve Öğretmenlerin Çocuk Haklarına Uygun Davranıp Davranmadığına Dair Algı Durumlarına Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	n	$\bar{x}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Türkiye’nin Çocuk Hakları Konusunda Duyarlı Olduğunu Düşünüyor musunuz?	Evet	33	98,94	7,669	1,335			
	Hayır	98	102,20	8,519	,861	2,055	60,666	,757
Size Göre Çocukken Sizin Çocuk Haklarınıza Uygun Davranılıyor muydu?	Evet	52	101,42	7,747	1,074			
	Hayır	81	101,33	8,759	,973	,060	131	,992
Size göre öğretmenler çocuk haklarına uygun davranıyorlar mı?	Evet	31	98,32	8,483	1,524			
	Hayır	97	102,23	8,286	,841	-2,24	49,642	,473

Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği’nden aldıkları puanların Türkiye’nin çocuk hakları konusunda duyarlı olup olmamasına dair algı ($t=2,055$; $p>,05$), çocukken kendi çocuk haklarına uygun davranılıp davranılmadığına dair algı ($t=,060$; $p>,05$). Ve öğretmenlerin çocuk haklarına uygun davranıp davranmadığına dair algı ($t=-2,24$; $p>,05$) durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Yaş, Öğretmenlik Mesleğini Tercih Nedeni ve Mezun Olunan Lisans Programına Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Yaş	20-25	91	70,34	4	2,893	,576
	26-30	33	61,68			
	31-35	7	59,64			
	36-40	2	82,00			
	46-50	1	27,00			
	Toplam	134				
Öğretmenlik Mesleğini Tercih Nedeni	Öğretmen olma isteği	105	67,02	3	12,601	,006*
	İş garantisi ve çalışma koşulları	22	77,27			
	Ailemin isteği	4	10,75			
	Diğer	4	100,00			
	Toplam	135				
Mezun Olunan Lisans Programı	İlahiyat	70	56,76	4	14,939	,005*
	İngiliz dili ve edebiyatı	48	79,65			
	Amerikan kültürü ve edebiyatı	8	88,56			
	Mütercim tercümanlık	8	67,94			
	Dil bilimi	1	131,50			
	Toplam	135				

Tablo 3'ten anlaşılacağı gibi, Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği sıralamalar ortalamalarının yaş, öğretmenlik mesleğini tercih nedeni ve mezun olunan lisans programı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda yaş gruplarının ($\chi^2=2,893$; $p>.05$) sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamışken; öğretmenlik mesleğini tercih nedeni gruplarının ($\chi^2=12,601$; $p<.05$) ve mezun olunan lisans programı gruplarının ($\chi^2=14,939$; $p<.05$) sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır. Öğretmenlik mesleğini tercih nedeni grupları arasındaki analizler sonucunda farklılığın öğretmenliği tercih nedeni iş garantisi ve çalışma koşulları olanlarla öğretmenliği tercih nedeni ailesinin isteği olanlar arasında öğretmenliği tercih nedeni iş garantisi ve çalışma koşulları olanlar ($U= 3,500$; $p<.05$) lehine; öğretmenliği tercih nedeni öğretmen olma isteği olanlarla öğretmenliği tercih nedeni ailesinin isteği olanlar arasında öğretmenliği tercih nedeni öğretmen olma isteği olanlar ($U= 29,500$; $p<.05$) lehine; öğretmenliği tercih nedeni ailesinin isteği olanlarla öğretmenliği tercih nedeni diğer olanlar arasında öğretmenliği tercih nedeni diğer olanlar ($U= ,000$; $p<.05$) lehine gerçekleştiği saptanmıştır. Mezun olunan lisans programı grupları arasındaki analizler sonucunda ise farklılığın İlahiyat lisans programından mezun olanlarla İngiliz dili ve edebiyatı lisans programından mezun olanlar arasında İngiliz dili ve edebiyatı lisans programından mezun olanlar ($U=1103,00$; $p <.05$) lehine; ilahiyat lisans programından mezun olanlarla Amerikan kültürü ve edebiyatı lisans programından mezun olanlar arasında Amerikan kültürü ve edebiyatı lisans programından mezun olanlar ($U=148,500$; $p <.05$) lehine gerçekleştiği saptanmıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma sonucunda görülmüştür ki öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları yaş, medeni durum, mezun olunan üniversite türü, çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim alıp almama durumuna, Türkiye'nin çocuk hakları konusunda duyarlı olup olmamasına dair algılarına, çocukken kendi çocuk haklarına uygun davranılıp davranılmadığına dair algılarına ve öğretmenlerin çocuk haklarına uygun davranıp davranmadığına dair algılarına göre farklılaşmamaktadır. Öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Buna göre; bayan öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişki tutumları, erkek öğretmen adaylarına göre daha olumludur. Karaman-Kepenekçi (2006)'nin "*Türkiye'de Üniversite Öğrencilerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları*" başlıklı araştırması sonucu da bu bulguyu destekler nitelikte bir bulguya ulaşılmış ve Eğitim Bilimleri Fakültesinde öğrenim görmekte olan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çocuk haklarına yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Değirmenci (2011)'nin yaptığı araştırma bulgusuna göre ise kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları saptanmıştır. Karaman-Kepenekçi ve Baydık (2009)'in yaptığı "*Zihin Engelliler Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları*" başlıklı araştırmanın sonucu ise bu araştırmanın bulgusuyla örtüşmemektedir. Karaman-Kepenekçi ve Baydık, yaptıkları araştırmada cinsiyetin zihin engelliler öğretmenliği programına kayıtlı öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerinde etkisi olmadığını bulgulamışlardır. Tüm araştırma sonuçları değerlendirildiğinde cinsiyet değişkenine göre birbirinden farklı bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Bu durum, öğretmen adaylarının, çocuk haklarına ilişkin tutumlarının temel belirleyicisinin cinsiyet olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada, öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları, öğretmenlik mesleğini tercih nedenine göre farklılaşmaktadır. Buna göre; iş garantisi ve çalışma koşulları nedeniyle ve öğretmen olma isteği nedeniyle ve “diğer” nedeniyle öğretmenlik mesleğini seçenlerin çocuk haklarına ilişkin tutumları, ailesinin isteği nedeniyle öğretmenlik mesleğini seçenlere göre daha olumludur. Bu durum, öğretmen adaylarının birer yetişkin olması ve kendi kararlarını ailelerinden bağımsız olarak verebildikleri, bununla birlikte öğretmenlik mesleğini bilinçli olarak seçmelerinin çocuklara karşı duyarlı olmalarının bir göstergesi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada, öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları, mezun olunan lisans programına göre farklılaşmaktadır. Buna göre; İngiliz dili ile Amerikan dili ve edebiyatı lisans programlarından mezun olanların çocuk haklarına ilişkin tutumları, ilahiyat lisans programından mezun olanlara göre daha olumludur. Araştırmanın bu bulgusu, Kaya (2011)’nin “Öğretmen adaylarının çocuk haklarıyla ilgili görüşleri” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında elde edilen bulgu ile örtüşmektedir. Buna göre, Sınıf Öğretmenliği öğrencileri ile Okul Öncesi Eğitimi öğrencileri arasında Okul Öncesi Eğitimi öğrencileri lehine bir farklılık bulunmuştur. Benzer şekilde Değirmenci (2011)’in araştırmasında, okul öncesi eğitimi programına devam eden öğretmen adaylarının diğer bölümlere devam eden öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Tüm araştırma bulguları değerlendirildiğinde görülmektedir ki eğitim görülen veya mezun olunan lisans programı öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını etkilemektedir. Bu durum, bazı lisans programlarında verilen eğitimin içeriğinde çocuk haklarıyla ilgili derslerin yer almış olabileceği ile açıklanabilir. Bununla birlikte mezuniyet sonrası öğretmenlik yapma imkanı olan lisans programlarını seçen öğrencilerin, çocuklara ve çocuk haklarına karşı daha duyarlı olması ile de açıklanabilir.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

Devlet tarafından belirlenen eğitim politikalarında çocuk hakları konusu öncelikli olarak gündeme getirilebilir ve eğitimle ilgili alınacak her karar ve yapılacak her uygulamada çocuk haklarına uygunluk esas alınabilir. Öğretmen yetiştiren tüm lisans programlarında ve pedagojik formasyon programlarında çocuk hakları ile ilgili zorunlu bir ders yer alabilir ve diğer derslerin içeriği çocuk hakları ile bütünleştirilerek güncellenebilir. Öğretmenlere çocuk hakları ile ilgili belirli aralıklarla zorunlu hizmet içi eğitim verilebilir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın dışında, nitel araştırmalar ile de derinlemesine incelemeler yapılabilir. Bu çalışma, lisans mezunu öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Benzer bir çalışma, lisans eğitimi görmekte olan veya öğretmen olan daha geniş bir örneklem grubu ile farklı değişkenler ele alınarak yapılabilir.

KAYNAKLAR

- AKYÜZ, E, (2000), Ulusal Ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması, MEB Yayınları, No:3395, Ankara.
- AKYÜZ, E, (2001), “Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı”, Milli Eğitim Dergisi, s.151.
- ANTAKYALIOĞLU, Ş.; DİLEK K, (2010), Büyümeden Adaleti Beklemek Mümkün Mü? Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 20. Yılında Türkiye'de Çocuk Hakları. (Ed. Hakan Acar, Arzu İçağasıoğlu Çoban), Maya Akademi, Ankara.
- ATILGAN, A.; ATILGAN, Ü.E, (2009), Çocuk Hakları Paradigması Ve Çocuk Ceza Yargılamasına Hakim Olan Ülkeler Açısından Türkiye'deki Düzenleme Ve Uygulamaların Değerlendirilmesi. İnsan Hakları Ortak Platformu, Kapasite Geliştirme Derneği, Mattek Matbaacılık, Ankara.
- CILGA, İ, (1999), Cumhuriyet ve Çocuk. II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma Ve Uygulama Merkezleri Yayınları, Ankara.
- CILGA, İ, (2001), “Demokrasi, İnsan Hakları Kültürü Ve Çocuk Hakları”, Milli Eğitim Dergisi, S. 151.
- DEĞİRMENCİ, T, (2011), Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, XX. Eğitim Bilimleri Kurultayı, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- DOĞAN, İ, (2001), “Çocuk Hakları Açısından Türkiye'de Çocuk Olgusu”, Milli Eğitim Dergisi, S.151.
- ERBAY, E, (2010), Çocuk Hakları Ve Türkiye'de Çocuk İşçiliği Sorunu. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 20. Yılında Türkiye'de Çocuk Hakları. (Ed. Hakan Acar ve Arzu İçağasıoğlu Çoban), Maya Akademi, Ankara.
- GÜRİZ, A, (1992). Hukuk Felsefesi, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- KARAMAN KEPENEKÇİ, Y, (2006), “A study of university students' attitudes towards children's rights in Turkey”, The International Journal of Children's Rights, Y.14, S.3
- KARAMAN KEPENEKÇİ, Y.; BAYDIK, B, (2009), “Zihin Engelliler Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Y.42, S.1, s.329-350.
- KARASAR, N, (2005), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- KAYA, S.A, (2011), Öğretmen Adaylarının Çocuk Hakları İle İlgili Görüşleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- KOP,Y.;TUNCEL, G, (2010), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çocuk Haklarını Algılamaları”, Eğitimde Kuram ve Uygulama, Y.6, S.1, s.106-124

- POLAT, O, (1997), Çocuk Hakları Nedir?, Analiz Yayınları, İstanbul.
- SÜNBL, A. M, (2002), Bir Meslek Olarak Öğretmenlik. (Ed. Özcan Demirel, Zeki Kaya), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- TALAS, C, (1979), Devletimizin Çocuklara Bakış Açısı, Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul.
- TOPUZUĞLU, (2004), Mağdur Çocukların Hukuksal Konumu. Çocuk Hakları Merkezi Meslek İçi Eğitim Semineri Notları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul.
- UÇUŞ, Ş, (2009), Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin İlköğretim Programlarındaki Yeri Ve Sözleşmeye Yönelik Öğretmenlerin Ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- UNICEF, (1998), Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama elkitabı, Ajans Türk Basım ve Basım A.Ş., Ankara.